

VILKAVIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖS TARYBA

SPRENDIMAS DĖL VILKAVIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS STEBĖSENOS 2021 METŲ ATASKAITOS PATVIRTINIMO

2022 m. gruodžio 22 d. Nr. B-TS-1232
Vilkaviškis

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 16 straipsnio 4 dalimi, Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo 6 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos stebėsenos (monitoringo) įstatymo 4 straipsniu, 10 straipsnio 2 dalimi, Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“, 6.3 ir 9 punktais bei atsižvelgdama į Vilkaviškio rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro 2022-11-30 raštą Nr. S-162 „Dėl Vilkaviškio rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos 2021 m. ataskaitos pateikimo“, Vilkaviškio rajono savivaldybės taryba n u s p r e n d ž i a:

Patvirtinti Vilkaviškio rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos 2021 metų ataskaitą (pridedama).

Šis sprendimas per vieną mėnesį nuo įsigaliojimo dienos gali būti skundžiamas Regionų apygardos administracinio teismo Kauno rūmams (adresu: A. Mickevičiaus g. 8A, Kaunas) Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Savivaldybės meras

Algirdas Neiberka

Vilkaviškio r. savivaldybės 2021 metų visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaita

Parengė:
Vilkaviškio rajono savivaldybės
visuomenės sveikatos biuro
visuomenės sveikatos specialistė,
vykdanti visuomenės sveikatos stebėseną,
Edita Jankienė

2022 m.

TURINYS

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS	4
ĮVADAS	5
DEMOGRAFINĖ SITUACIJA	5
2021 METŲ VILKAVIŠKIO R. SVEIKATOS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIS	7
SAVIVALDYBĖS PRIORITETINIŲ PROBLEMŲ ANALIZĖ	17
1. Prioritetinė problema. Mirtingumas nuo išorinių priežasčių	18
2. Prioritetinė problema. Mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių	19
3. Prioritetinė problema. Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų	22
IŠVADOS	24
REKOMENDACIJOS	25

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 Pav. Vilkažiškio r. savivaldybės demografinis medis	6
2 Pav. 2021 Vilkažiškio r. savivaldybės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis	14
3 Pav. Mirtingumas nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv.....	18
4 Pav. Mirtingumas nuo išorinių priežasčių Vilkažiškio r. sav. 2012–2021 m.	19
5 Pav. Mirtingumas nuo išorinių priežasčių Vilkažiškio r. sav. 2021 m (absoliutūs skaičiai).....	19
6 Pav. Mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.....	20
7 Pav. Mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 2012–2021 m. Vilkažiškio r. sav.	21
8 Pav. Mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv., tarp lyties Vilkažiškio r. sav. 2017–2021 m.	21
9 Pav. Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų 100 000 gyv.	22
10 Pav. Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų 2012–2021 m. Vilkažiškio r. sav. 100 000 gyv.....	23
11 Pav. Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų Vilkažiškio r. sav., Lietuvoje 2021 m. 100 000 gyv.	23

ĮVADAS

Visuomenės sveikatos stebėseną Vilkaviškio rajono savivaldybėje (toliau Vilkaviškio r. sav.) vykdoma remiantis Bendraisiais savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“. Pateikiami rodikliai atspindi, kaip įgyvendinami Lietuvos sveikatos 2014–2025 m. strategijos (LSS) tikslai ir jų uždaviniai. Visuomenės sveikatos stebėsenos savivaldybėje tikslas – nuolat rinkti, analizuoti ir interpretuoti visuomenės sveikatą apibūdinančius rodiklius bei tinkamai informuoti savivaldybės politikus, siekiant efektyvaus valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) bei savarankiškų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų įgyvendinimo savivaldybės teritorijoje. Savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitos tikslas – pateikti pagrindinius savivaldybės gyventojų sveikatą atspindinčius rodiklius, jų dinamiką ir jų pagrindu pateikti rekomendacijas bei prioritetas kryptis savivaldybės plėtros plano siekiniams, strateginio veiklos plano priemonėms. Ataskaita parengta naudojantis viešai prieinamais sveikatos statistikos duomenų šaltiniais:

- Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalu;
- Visuomenės sveikatos stebėsenos informacine sistema sveikstat.hi.lt.

DEMOGRAFINĖ SITUACIJA

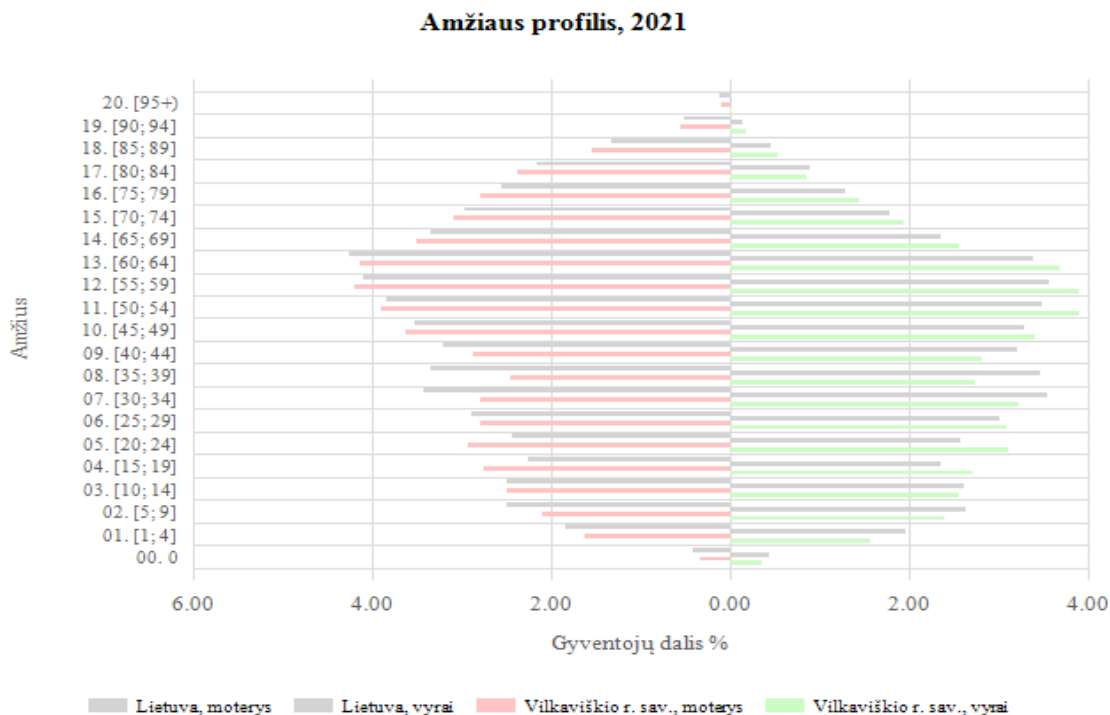
Lietuvos statistikos departamento duomenimis, Vilkaviškio r. sav. 2021 m. stebimas gyventojų skaičiaus didėjimas. Vidutinis metinis gyventojų skaičius buvo 35 155, tai yra 706 asmenimis daugiau nei 2020 m. Lyginant gyventojų skaičių pagal lytį pastebima, kad moterų Vilkaviškio r. sav. gyvena 2108 daugiau negu vyrų.

Vilkaviškio r. sav. vaikai (0–17 metų) sudarė 16,6 proc., 18–44 m. asmenys – 31,3 proc., 45–64 m. gyventojai – 30,8 proc, 65 ir vyresnio amžiaus asmenys sudarė 21,5 proc. savivaldybės populiacijos.

Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė – tai pagrindinis gyventojų sveikatos rodiklis, parodantis bendrą rizikos veiksnių poveikį, ligų paplitimą, intervencijų bei gydymo veiksmingumą. 2021 m. Vilkaviškio r. sav. gyventojų vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė buvo 70,9 m., o 2020 m. – 74,5 metų.

Vilkaviškio r. sav. 2021 m. gimė 284 kūdikiai (Lietuvoje – 24 606 kūdikiai), lyginant su 2020 m. duomenimis, gimė 35 kūdikiais daugiau. 2021 m. gimstamumo rodiklis 1000-iui gyventojų buvo 8,1 (Lietuvos – 8,8). 2021 m. Vilkaviškio r. sav. mirė 741 žmogus, t. y. 118 gyventojais daugiau nei 2020 m.

Vilkaviškio r. sav. aktualus gyventojų senėjimo klausimas, demografinę situaciją patogu stebėti pasitelkiant demografinio medžio grafiką, kuriame pateikiamas savivaldybės gyventojų pasiskirstymas pagal lytį ir amžiaus grupes (1 pav.). Iš pateikto grafiko matome, jog 2021 m. Vilkaviškio r. sav. daugiausia gyveno 50–54 m. ir 55–59 m. vyrų bei 55–59 m. ir 60–64 m. moterų.

1 Pav. Vilkaviškio r. savivaldybės demografinis medis

Šaltinis: Higienos institutas, Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Socioekonominė situacija savivaldybėje. 2021 m. Vilkaviškio r. sav. aukštas ilgalaikio nedarbo lygis, darbo jėgos buvo didesnis už Lietuvos vidurkį (Vilkaviškio r. sav. 7,3 proc., Lietuvos 5 proc.) ir glaudžiai yra susijęs su mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, rodikliu (rodiklis – 374 / 1000 moksl., Lietuvos – 312 / 1000 moksl.). Socialinės pašalpos gavėjų skaičius beveik dvigubai viršijo Lietuvos vidurkį. 2021 m. paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius sumažėjo (1,8/1000 mot.), lyginant su 2020 m. reikšme (3,7 / 1000 mot.), tačiau rodiklio tendencija išliko nekintanti. Gyventojų skaičius, tenkantis 1 tabako ir 1 alkoholio licencijai mūsų rajone, vis dar išlieka aukštas.

Sveikata savivaldybėje. 2021 m. Vilkaviškio r. sav. standartizuotas mirtingumas nuo išorinių priežasčių išaugo (2020 m. – 76,3 / 10 000 gyv., 2021 m. – 116,2 / 10 000 gyv.) ir viršija Lietuvos rodiklio reikšmę daugiau kaip 1,4 karto. Didžiausias mirtingumas 2021 m. Vilkaviškio r. sav. buvo nuo kraujotakos sistemos ligų (389 atv.), piktybinių navikų (116) ir nuo cerebrovaskulinių ligų (76 atv.). Stebimas ženklus sergamumo tuberkulioze (A15-A19) padidėjimas, (2020 m. – 7 atvejai, 2021 m. – 14 atvejų). Asmenų naujai susirgusių žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) rodiklis išliko tame pačiame lygyje kaip ir 2020

m. (3,2 / 10 000 gyv.). Vertinant sergamumą ŽIV ir LPL infekcijomis, stebimas rodiklio didėjimas (2020 m. – 0,3 / 10 000 gyv., 2021 m. – 1,2 / 10 000 gyv.). Išaugo kūdikių mirtingumas 1 000 gyvų gimusių (2020 m. – 0,0, 2021 m. – 7,0).

Ryškus sergamumo sumažėjimas II tipo cukriniu diabetu (E11) (2020 m. – 66,2 / 10 000 gyv., 2021 m. – 56,7 / 10 000 gyv.). Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi krūties vėžio programoje, bei tikslinės populiacijos dalis %, 3 metų bėgyje dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje, paskutinių dviejų metų laikotarpyje nekintanti ir rodiklio reikšmės mažesnės už Lietuvos vidurkį.

2021 METŲ VILKAVIŠKIO R. SVEIKATOS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIS

Pirmame lentelės stulpelyje pateikiami pagrindinio sąrašo rodikliai suskirstyti pagal Lietuvos sveikatos programoje numatomus įgyvendinti tikslus ir uždavinius. Antrajame stulpelyje – rodiklio tendencijos, trečiajame stulpelyje – Savivaldybės rodiklis 2021 m., ketvirtajame stulpelyje – Savivaldybės

absolūtus skaičius, penktajame – Savivaldybės rodiklių 3 metų vidurkis, penktajame – Savivaldybės santykis su Lietuva, šeštajame – rodiklio reikšmė Lietuvoje, septintajame – blogiausia reikšmė nagrinėjamos Lietuvos savivaldybėse, aštuntajame – pateikiama linija nurodo rodiklio reikšmės vietą tarp savivaldybių pagal kvantilius (reikšmės savivaldybėje santykis su Lietuvos vidurkio reikšme ir Savivaldybės rodiklio vietos tarpe visų savivaldybių pavaizdavimas pagal „šviesoforo“ principą), devintajame – geriausia reikšmė nagrinėjamos Lietuvos savivaldybėse. Pagal „šviesoforo“ principą:

- stebimas rodiklis atspindi geriausią situaciją tarp savivaldybių, žymimas **žalia** spalva;
- stebimas rodiklis rodo prasčiausią situaciją, žymimas **raudona** spalva;
- likusių rodiklių reikšmės žymimos **geltona** spalva.

Geltonos spalvos rodikliai interpretuojami kaip atitinkantys Lietuvos vidurkį. Spalvomis vertinamas ne savivaldybių rodiklio dydis, o reikšmė, kadangi mažas rodiklis ne visada atspindi gerą situaciją, ir atvirkščiai, didelis rodiklis ne visada rodo blogą situaciją.

Rodiklio pavadinimas	Savivaldybės reikšmės					Lietuvos reikšmės			
	Tend.	Rod.	Kiekis	3 metų vidurkis	Sant.	Rod.	Blog.	Sritis	Ger.
Strateginis tikslas									
Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė, kai amžius 0 (HI skaičiavimai)	➔	70.9	71	73.1	0.96	74.2	68.5		81.7
Išvengiamas mirtingumas proc.	➔	28.6	212	0.0	1.05	27.3	34.0		19.5
1 tikslas. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį									
1.1. Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą									
Savižudybių sk. (X60-X84) 100 000 gyv.	➔	25.6	9	0.0	1.27	20.1	68.1		0.0
SMR nuo tyčinio savęs žalojimo (X60-X84) 100 000 gyv.	➔	23.7	9	0.0	1.25	19.0	60.1		0.0
Bandymų žudytis skaičius (X60-X64, X66-X84) 100 000 gyventojų	⬇	23.1	8	23.1	0.62	37.4	65.0		0.0
Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose,	⬇	70.3	212	74.4	1.05	67.1	246.0		36.1

skaičius 1 000 moksl. (2019)									
Socialinės rizikos šeimų sk. 1000 gyv. (2018)	↓	4.5	159	4.8	1.36	3.3	8.5		0.3
Ilgalaikio nedarbo lygis, darbo jėgos %	–	0.0	0	0.0		0.0	0.0		0.0
Gyv. skaičiaus pokytis 1000 gyv.	→	-11.4	-402	0.0	9.50	-1.2	-25.7		83.6
1.2. Sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu									
Mirt. nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv.	→	122.3	43	0.0	1.42	86.3	198.3		30.5
SMR nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv.	→	116.2	43	0.0	1.41	82.4	163.8		21.8
Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą, sk. 1000 moksl.	→	374.6	1585	0.0	1.20	312.0	572.7		108.2
Socialinės pašalpos gavėjų sk. 1000 gyv.	→	44.9	1577	0.0	1.89	23.7	74.2		3.2
Serg. tuberkulioze (A15-A19) 10 000 gyv. (TB registro duomenys)	→	4.0	14	0.0	2.11	1.9	6.1		0.0
Sergamumas tuberkulioze (+ recidyvai) (A15-A19) 10 000 gyv. (TB registro duomenys)	→	4.6	16	0.0	2.09	2.2	6.1		0.0
2 tikslas. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką									
2.1. Kurti saugias darbo ir sveikas buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą									
Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, sk. 10 000 gyv.	→	0.5	1	0.0	0.50	1.0	3.8		0.0
Traumų dėl nukritimų (W00-W19) 65+ m. amžiaus grupėje sk. 10 000 gyv.	→	102.0	77	0.0	0.82	124.5	168.8		63.4
Asmenų, pirmą kartą pripažintų	→	65.2	134	71.5	1.14	57.1	134.6		40.9

neįgaliais, sk. 10 000 gyv.										
Naujai susirgusių žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) asmenų skaičius 10 000 gyv. (ULAC duom.)	➔	3.2	11	0.0	0.15	21.7	85.5		0.0	
2.2. Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį										
Mirt. nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.	➔	11.4	4	0.0	2.24	5.1	26.6		0.0	
SMR paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.	➔	11.6	4	0.0	2.37	4.9	21.7		0.0	
Mirt. nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.	➔	34.1	12	0.0	1.89	18.0	68.1		0.0	
SMR nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.	➔	32.2	12	0.0	1.84	17.5	60.2		0.0	
2.3. Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių										
Mirt. transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv.	➔	11.4	4	0.0	1.73	6.6	19.6		0.0	
SMR transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv.	➔	14.0	4	0.0	2.22	6.3	19.5		0.0	
Pėsčiųjų mirt. nuo transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.	➔	2.8	1	0.0	1.75	1.6	9.6		0.0	
Pėsčiųjų standartizuotas mirtingumas nuo transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.	➔	3.5	1	0.0	2.33	1.5	9.8		0.0	
Traumų dėl transporto įvykių (V00-V99) sk. 10 000 gyv.	➔	4.3	15	0.0	0.84	5.1	10.7		0.0	
2.4. Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą										

Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kv. km	↓	106.9	107	105.9	0.11	932.7	32956.2		38.8	
3 tikslas. Formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą										
3.1. Sumažinti alk. gėrimų, tabako, neteisėtą narkotinių ir psich. medžiagų vartojimą ir prieinamumą										
Mirt. narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	nuo	→	2.8	1	0.0	1.00	2.8	15.4		0.0
SMR narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	nuo	→	3.8	1	0.0	1.31	2.9	18.5		0.0
Mirt. alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	nuo	→	45.5	16	0.0	1.89	24.1	80.0		0.0
SMR alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	nuo	→	43.1	16	0.0	1.88	22.9	79.6		0.0
Gyv. sk., tenkantis 1 tabako licencijai	sk.,	→	154.4	34587	0.0	0.78	198.7	68.7		378.0
Gyv. sk., tenkantis 1 alkoholio licencijai	sk.,	↑	136.7	34587	137.2	0.78	174.7	35.3		350.0
3.2. Skatinti sveikos mitybos įpročius										
Kūdikių, žindytų išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.) (2019)	→	33.6	83	28.8	0.89	37.8	6.6		62.1	
4 tikslas. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius										
4.1. Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais										
Išvengiamų hospitalizacijų (IH) sk. 1 000 gyv.	→	19.5	681	0.0	1.31	14.9	29.7		10.1	
IH dėl cukrinio diabeto sk. (18+ m.) 1 000 gyv.	→	1.1	33	0.0	0.69	1.6	3.0		0.7	
4.2. Plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą										

Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, sk. (2019)	↑	2.6	179	2.7	1.53	1.7	1.1		6.0
Šeimos gydytojų sk. 10 000 gyv. (2019)	→	6.1	21	5.4	0.85	7.2	2.5		13.8
Apsilankymų pas gydytojus sk. 1 gyv.	→	9.4	328840	0.0	1.07	8.8	11.5		6.5
Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) (visi) 10 000 gyv. (TB registro duomenys)	→	0.9	3	0.0	3.00	0.3	2.0		0.0
Serg. vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) 10 000 gyv. (TB registro duomenys)	→	4.0	14	0.0	2.11	1.9	6.1		0.0
Serg. ŽIV ir LPL (B20-B24, Z21, A50-A54, A56) 10 000 gyv. (ULAC duomenys)	→	1.2	4	0.0	0.71	1.7	4.7		0.0
4.3. Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą									
Kūdikių mirtingumas 1000 gyvų gimusių	↑	7.0	2	3.5	2.33	3.0	32.3		0.0
2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepavimo apimtys, %	→	91.5	235	0.0	1.04	88.2	65.6		100.0
1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielite, Haemophilus influenzae B skiepavimo apimtys (3 dozės), %	→	97.3	214	0.0	1.09	89.4	63.0		98.2
Vaikų (6–14 m.) dalis, dalyvavusi dantų dengimo silantinėmis	→	8.5	226	0.0	0.75	11.4	1.8		48.8

medžiagomis programoje, %									
Vaikų (7–17 m.), neturinčių edukacines pažaisčių, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.)	↑	25.7	680	24.7	1.13	22.7	10.1		36.3
Paauglių (15–17 m.) gimdymų sk. 1000 15–17 m. moterų	→	1.8	1	0.0	0.64	2.8	12.8		0.0
4.4. Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę									
Mirt. nuo kraujotakos sist. ligų (I00-I99) 100 000 gyv.	→	1106.5	389	0.0	1.35	820.3	1517.9		399.4
SMR nuo kraujotakos sist. ligų (I00-I99) 100 000 gyv.	→	1022.1	389	0.0	1.27	805.1	1381.0		533.7
Mirt. nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.	→	330.0	116	0.0	1.20	275.9	429.8		133.1
SMR nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.	↑	292.2	116	306.8	1.12	260.6	391.0		164.7
Mirt. nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv.	→	216.2	76	0.0	1.16	186.0	500.2		82.2
SMR nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv.	→	202.0	76	0.0	1.12	180.8	401.7		76.5
Serg. II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.	→	56.7	196	61.1	0.81	69.6	102.7		38.7
Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi krūties vėžio programoje	→	49.8	2755	0.0	1.09	45.5	11.2		61.9
Tikslinės populiacijos dalis %, 3 metų bėgyje dalyvavusi gimdos kaklelio programoje	→	48.4	3607	0.0	0.91	53.4	33.5		74.4

Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje	➔ 49.9	6089	0.0	1.03	48.4	24.2		67.5
Tikslinės populiacijos dalis %, dalyvavusi ŠKL programoje	➔ 43.5	3419	0.0	0.92	47.2	24.8		70.0

2 Pav. 2021 m. Vilkaviškio r. savivaldybės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis

Atsižvelgiant į LSS iškeltus uždavinius tikslams pasiekti bei remiantis lentelėje pateiktomis rodiklių reikšmėmis¹, matoma, kad:

1.1. Uždavinio „**sumažinti skurdo lygį ir nedarbą**“ rodikliai „Savižudybių skaičius“, „Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius“, „Socialinės rizikos šeimų skaičius“ savivaldybėje ryškiai nesiskiria nuo Lietuvos vidurkio, tačiau išsiskiria mažesnis „Bandymų žudytis skaičius“ ir didesnis „Gyventojų skaičiaus pokytis“.

1.2. Uždavinio „**sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu**“ rodikliai „Mirtingumas nuo išorinių priežasčių“, „Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą, skaičius“, „Socialinės pašalpos gavėjų skaičius“, „Sergamumas tuberkulioze“ ryškiai didesni nei Lietuvos vidurkis.

2.1. Uždavinio „**kurti sveikas ir saugias darbo bei buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą**“ rodikliai „Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe“, „Traumų dėl nukritimų 65+ amžiaus grupėje“, „Asmenų pirmą kartą pripažintų neįgaliais“ ryškiai nesiskiria nuo Lietuvos vidurkio, tik rodiklis „Naujai susirgusių žarnyno infekcinėmis ligomis“ žymiai mažesnis nei Lietuvoje.

2.2. Uždavinio „**kurti sveikas ir palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį**“ rodikliai gerokai didesni už Lietuvos vidurkį, rodiklių tendencijos nekinta.

2.3. Uždavinio „**mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių**“ rodikliai Vilkaviškio rajono savivaldybėje žymiai didesni už Lietuvos vidurkį, tik rodiklis „Traumų dėl transporto įvykių“ yra panašiam lygyje kaip Lietuvoje.

2.4. Uždavinio „**mažinti aplinkos užterštumą, triukšmą**“ rodiklis „Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis“ žymiai mažesnis už Lietuvos vidurkį.

3.1. Uždavinio „**sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako vartojimą, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą bei azartinių lošimų, kompiuterinių žaidimų ir pan. prieinamumą**“ rodikliai yra didesni už Lietuvos vidurkį, tik rodiklis „Gyventojų skaičius tenkantis 1 tabako licencijai“ yra mažesnis nei Lietuvoje.

3.2. Uždavinio „**skatinti sveikos mitybos įpročius**“ rodiklis „Kūdikių, žindyčių išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, dalis“ ryškiai nesiskiria nuo Lietuvos vidurkio.

¹ Aprašomi tik uždaviniai, turintys bent vieną jų atspindintį rodiklį

4.1. Uždavinio „**užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos priežiūros technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais**“ rodikliai ryškiai nesiskiria nuo Lietuvos ir rodiklių tendencijos nekinta.

4.2. Uždavinio „**plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą**“ rodikliai ryškiai nesiskiria nuo Lietuvos, tik rodiklis „Sergamumas ŽIV ir LPL“ žymiai mažesnis nei Lietuvoje.

4.3. Uždavinio „**pagerinti motinos ir vaiko sveikatą**“ rodikliai žymiai nesiskiria nuo Lietuvos vidurkio, tik rodiklis „Kūdikių mirtingumas“ didesnis už Lietuvos, tendencija yra didėjanti.

4.4. Uždavinio „**stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę**“ rodikliai Vilkaviškio r. sav. daugeliu atvejų yra blogesni už Lietuvos vidurkį, tik rodikliai „sergamumas II tipo cukriniu diabetu“, „tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi krūties vėžio programoje“ ir „tikslinės populiacijos dalis %, dalyvavusi ŠKL“ mažesni nei Lietuvoje.

Remiantis lentelėje (2 pav.) pateiktais rodikliais ir įvertinus savivaldybės rodiklio santykį su Lietuvos vidurkiu, matoma, jog:

1. Septynių rodiklių reikšmės yra geresnės už Lietuvos vidurkį (žalioji zona):

- a) naujai susirgusių žarnyno infekcinėmis ligomis asmenų skaičius 10 000 gyv.;
- b) į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kv. m.;
- c) IH dėl cukrinio diabeto sk. 1 000 gyv.;
- d) 1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielite, Haemophilus influenzae B skiepavimo apimtys %;
- e) vaikų (7–17 m.), neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.);
- f) sergamumas II tipo cukriniu diabetu;
- g) tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi gimdos kaklelio programoje.

2. Dvidešimt keturių rodiklių reikšmės yra prastesnės nei Lietuvos vidurkis (raudonoji zona):

- a) vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė, kai amžius 0;
- b) SMR nuo šorinių priežasčių;
- c) socialinės pašalpos gavėjų;
- d) sergamumas tuberkulioze;
- e) sergamumas tuberkulioze (+recidyvai);
- f) SMR nuo paskendimo;
- g) mirtingumas nuo nukritimo;
- h) SMR nuo nukritimo;
- i) mirtingumas transporto įvykiuose;
- j) SMR transporto įvykiuose;
- k) pėsčiųjų mirtingumas nuo transporto įvykių;
- l) pėsčiųjų standartizuotas mirtingumas nuo transporto įvykių;
- m) SMR nuo narkotikų sąlygotų priežasčių;
- n) mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių;
- o) SMR nuo alkoholio sąlygotų priežasčių;
- p) gyventojų skaičius, tenkantis 1 tabako licencijai;
- r) gyventojų skaičius, tenkantis 1 alkoholio licencijai;
- s) apsilankymų pas gydytojus sk.;
- š) sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (visi);
- t) sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (TB registro duomenys);
- u) sergamumas ŽIV ir LPL (ULAC duomenys);
- ū) kūdikių mirtingumas 1000 gyvų gimusių;
- v) SMR nuo kraujotakos sistemos ligų;
- z) SMR nuo piktybinių navikų.

SAVIVALDYBĖS PRIORITETINIŲ PROBLEMŲ ANALIZĖ

Prioritetinių problemų pasirinkimo motyvai / metodika

Vilkaviškio rajono savivaldybėje 2020 m. keturiolika rodiklių pateko į prasčiausių rodiklių grupę (raudonoji zona), devyni iš jų ir 2021 m. pateko į raudonąją zoną. Į prasčiausių rodiklių grupę 2021 m. naujai pateko šie rodikliai: „vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė, kai amžius 0“, „SMR nuo išorinių priežasčių“, „socialinės pašalpos gavėjų skaičius“, „sergamumas tuberkulioze (A15-A19)“, „sergamumas tuberkulioze (+recidyvai)“, „SMR nuo paskendimo“, „mirtingumas transporto įvykiuose“, „SMR transporto įvykiuose“, „pėsčiųjų mirtingumas nuo transporto įvykių“, „pėsčiųjų SMR nuo transporto įvykių“, „SMR nuo narkotikų sąlygotų priežasčių“, „sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (visi)“, „sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) (TB registro duomenys)“, „Sergamumas ŽIV ir LPL“, „kūdikių mirtingumas 1000 gyvų gimusių“, „SMR nuo kraujotakos sistemos ligų“, „SMR nuo piktybinių navikų“.

Prasčiausių rodiklių grupėje 2021 m. neliko šių rodiklių: „asmenų pirmą kartą pripažintų neįgaliais“, „nusikalstamos veikos susijusios su narkotikais“, „IH dėl cukrinio diabeto sk. 18+“, „vaikų (6–14 m.) dalis, dalyvavusi dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje“, „sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11)“.

- Detaliai analizei, kaip prioritetinės sveikatos problemos, pasirinkti šie rodikliai:
- Mirtingumas / standartizuotas mirtingumas nuo išorinių priežasčių (V00-Y98);
- Mirtingumas / standartizuotas mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių;
- Mirtingumas / standartizuotas mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų (I00-I99).

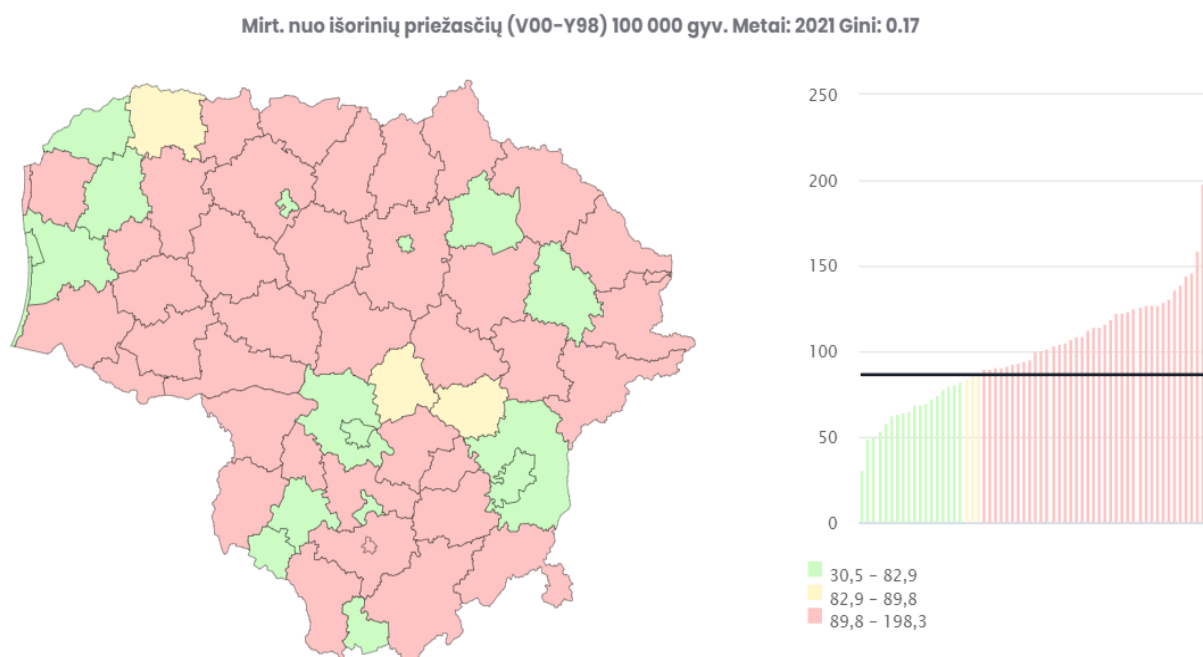
Vilkaviškio r. sav. mirtingumo nuo išorinių priežasčių rodiklis 2021 m. patenka į raudonąją zoną. Nuo 2020 m. stebimas didelis rodiklio augimas.

Vertinant mirtingumą nuo alkoholio sąlygotų priežasčių Vilkaviškio r. sav. stebima, jog 2020 m. ir 2021 m. rodiklio vidurkis viršijo Lietuvos vidurkį beveik 2 kartus.

Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų Vilkaviškio r. sav. išlieka aukštas (2020 m. – 957,9 / 100 000 gyv., 2021 m. – 1 106,5 / 100 000 gyv.). Lyginant paskutiniųjų dviejų metų laikotarpį – rodiklio tendencija nekinta.

1. Prioritetinė problema. Mirtingumas nuo išorinių priežasčių

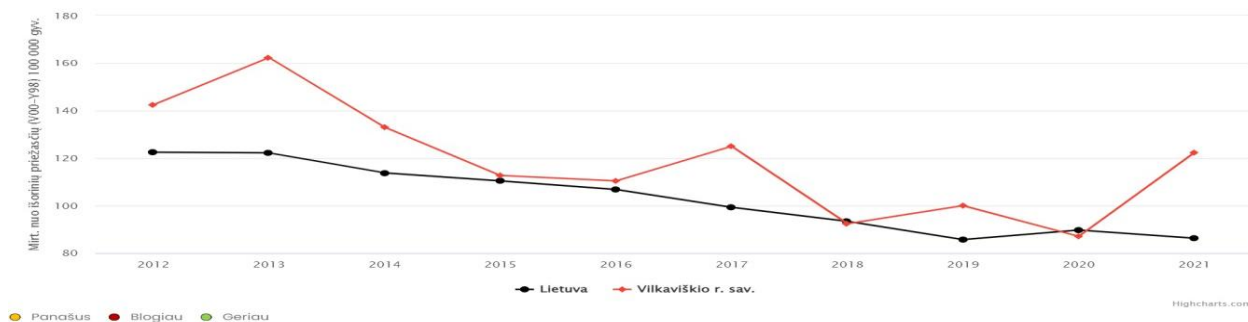
Vilkaviškio r. sav. mirtingumas nuo išorinių priežasčių užima trečią vietą mirtingumo priežasčių struktūroje. Savivaldybėje nuo šių priežasčių 2021 m. mirė 43 žmonės (122,3 / 100 000 gyv.). Rodiklio reikšmė Lietuvos vidurkį viršijo 1,4 karto (Lietuva 86,3 / 100 000 gyv.). Išorinės mirties priežastys 2021 m. sudarė 5,79 % visų mirties priežasčių savivaldybėje (3 pav.).

3 Pav. Mirtingumas nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv.

Šaltinis: HI Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Vertinant mirtingumą nuo išorinių priežasčių Vilkaviškio r. sav. matome, kad didžiausia pasiekta rodiklio reikšmė buvo 2013 m., kuri ženkliai viršijo Lietuvos vidurkį. Mažiausia reikšmė – 2020 m., o 2021 m. stebimas ryškus rodiklio augimas (4 pav.).

Metai	Metas	Kiekis	Reikšmė	Apatinis PI	Viršutinis PI	Kontekstas
2012	●	59,0	142,4	108,4	183,6	122,5
2013	●	66,0	162,3	125,5	206,5	122,2
2014	●	53,0	133,0	99,6	173,9	113,8
2015	●	44,0	112,7	81,9	151,3	110,4
2016	●	42,0	110,4	79,6	149,3	106,8
2017	●	46,0	125,0	91,5	166,8	99,3
2018	●	33,0	92,4	63,6	129,8	93,4
2019	●	35,0	100,0	69,7	139,1	85,7
2020	●	30,0	87,1	58,7	124,3	89,7
2021	●	43,0	122,3	88,5	164,8	86,3

4 Pav. Mirtingumas nuo išorinių priežasčių Vilkaiviškio r. sav. 2012-2021 m.

Šaltinis: HI Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Analizuojant išorinių mirties priežasčių struktūrą matoma, kad didžiausias mirtingumas Vilkaiviškio r. sav. 2021 m. buvo nukritimų grupėje (12 atv.) bei kitų išorinių mirties priežasčių grupėje (11 atv.) ir tik vienas atsitiktinio apsinuodijimo atvejis (5 pav.).

V00-Y89 Išorines mirties priežastys

Y10-Y34 Ivykis, kai ketini..	2	0,27%
Kitos išorines mirties prie..	11	1,48%
V00-V99 Transporto ivyki..	4	0,54%
W00-W19 Nukritimai	12	1,62%
W65-W74 Paskendimai	4	0,54%
X40-X49 Atsitiktinis apsin..	1	0,13%
X60-X84 Tyciniai susižalo..	9	1,21%

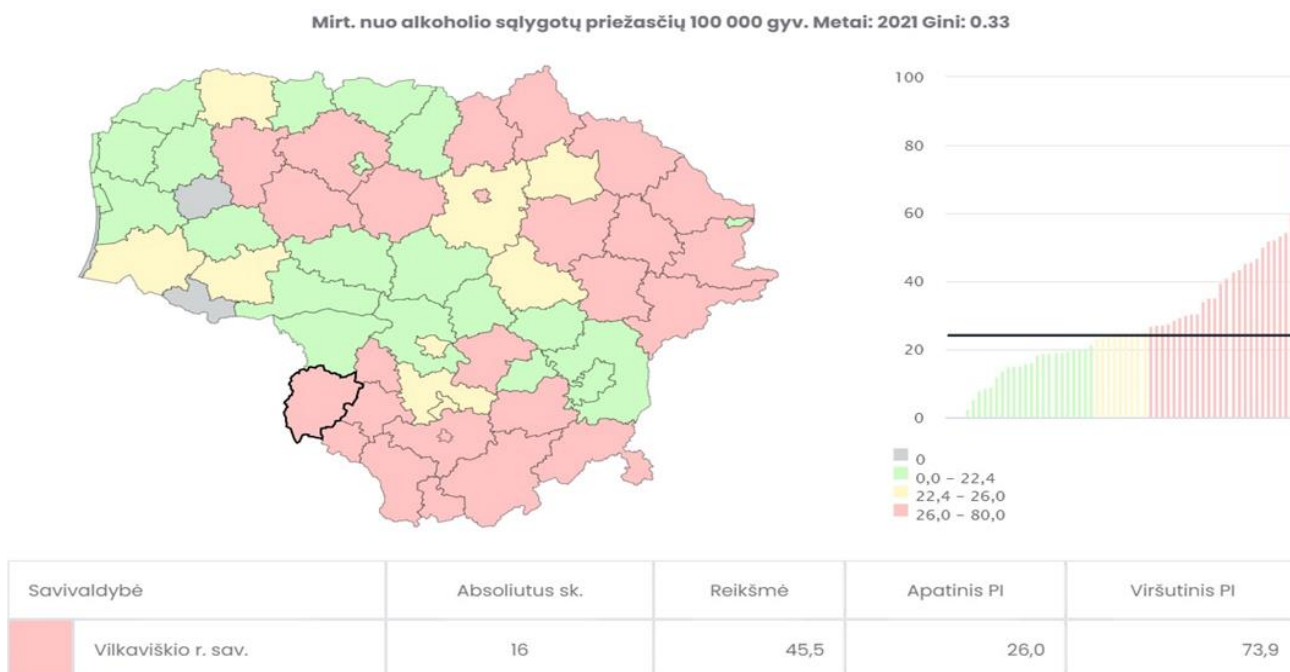
5 Pav. Mirtingumas nuo išorinių priežasčių Vilkaiviškio r. sav. 2021 m (absoliutūs skaičiai)

Šaltinis: HI Mirties atvejų ir jų priežasčių valstybės registras

2. Prioritetinė problema. Mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių

Lietuva pasižymi vienais didžiausių mirtingumo dėl alkoholio vartojimo rodiklių. Alkoholio vartojimas sukelia sunkias socialines pasekmes ir sveikatos sutrikimus. Žalingas alkoholio vartojimas siejamas su daugeliu ligų (įvairių lokalizacijų vėžiu, insultu, kepenų ciroze, naujagimio įgimtomis ydomis bei proto negalia), taip pat su mirtimis ir neįgalumu dėl transporto eismo įvykių, traumų,

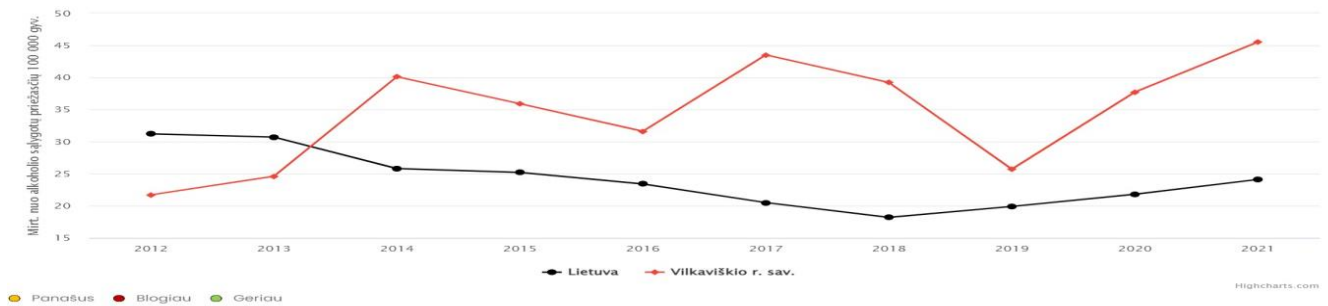
užpuolimų, smurto, žmogžudysčių ir savižudybių. 2021 m. Vilkaviškio r. sav. pateko į savivaldybių grupę, kuriose mirtingumas dėl alkoholio buvo didžiausias – 16 asmenų (6 pav.), rodiklis 1,7 karto didesnis už Lietuvos vidurkį.

6 Pav. Mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.

Šaltinis: HI Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Stebint mirtingumo nuo alkoholio rodiklį matome, kad jis mažiausias buvo 2012 m. (21,7/ 100 000 gyv.). Nuo 2013 m. iki 2021 m. rodiklio reikšmė Vilkaviškio r. savivaldybėje viršijo Lietuvos vidurkį (7 pav.).

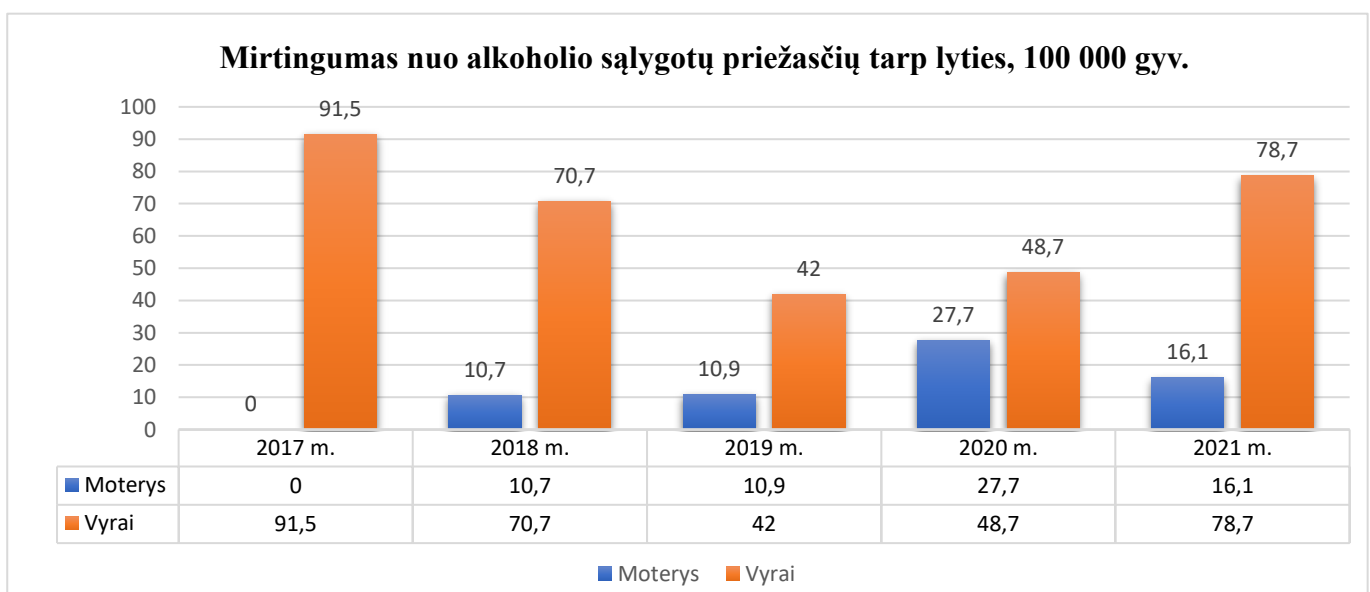

Metai	Panašus	Blogiau	Geriau	Kiekis	Reikšmė	Apatinis PI	Viršutinis PI	Kontekstas
2012		●	●	9,0	21,7	9,9	41,2	31,2
2013		●	●	10,0	24,6	11,8	45,2	30,7
2014		●		16,0	40,1	22,9	65,2	25,8
2015		●		14,0	35,9	19,6	60,2	25,2
2016		●		12,0	31,6	16,3	55,1	23,4
2017		●		16,0	43,5	24,8	70,6	20,5
2018		●		14,0	39,2	21,4	65,8	18,2
2019		●		9,0	25,7	11,7	48,8	19,9
2020		●		13,0	37,7	20,1	64,5	21,8
2021		●		16,0	45,5	26,0	73,9	24,1

7 Pav. Mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 2012-2021 m. Vilkaiviškio r. sav.

Šaltinis: HI Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Analizuojant mirtingumą nuo alkoholio sąlygotų priežasčių tarp lyties Vilkaiviškio r. sav. nustatyta, kad didžiausias mirtingumo rodiklis buvo vyrų tarpe (2017 m.). 2017–2020 m. laikotarpiu pastebima mirtingumo nuo alkoholio didėjimo tendencija tarp moterų. 2021 m. rodiklio reikšmė tarp moterų sumažėjo, lyginat su 2020 m., o vyrų, atvirkščiai – išaugo (8 pav.).

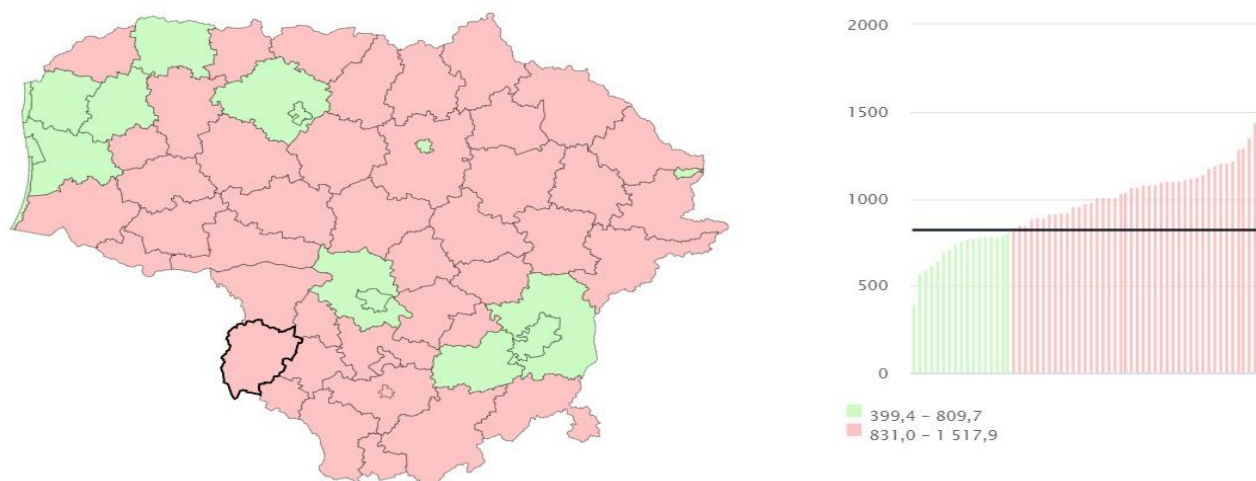
8 Pav. Mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv., tarp lyties Vilkaiviškio r. sav. 2017–2021 m.

Šaltinis: HI Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

3. Prioritetinė problema. Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų

Kraujotakos sistemos ligos yra pagrindinė šalies gyventojų mirties priežastis. 2021 m. Vilkaviškio r. sav. nuo kraujotakos sistemos ligų mirė 389 žmonės (standartizuotas rodiklis 1022,1 / 100 000 gyv.). Vertinant visų šalies savivaldybių rodiklius matoma, kad Vilkaviškio r. sav. mirtingumas nuo šių ligų 1,3 karto didesnis nei Lietuvos vidurkis (Lietuva – 820,3 / 100 000 gyv.).

Mirt. nuo kraujotakos sist. ligų (100–199) 100 000 gyv. Metai: 2021 Gini: 0.13

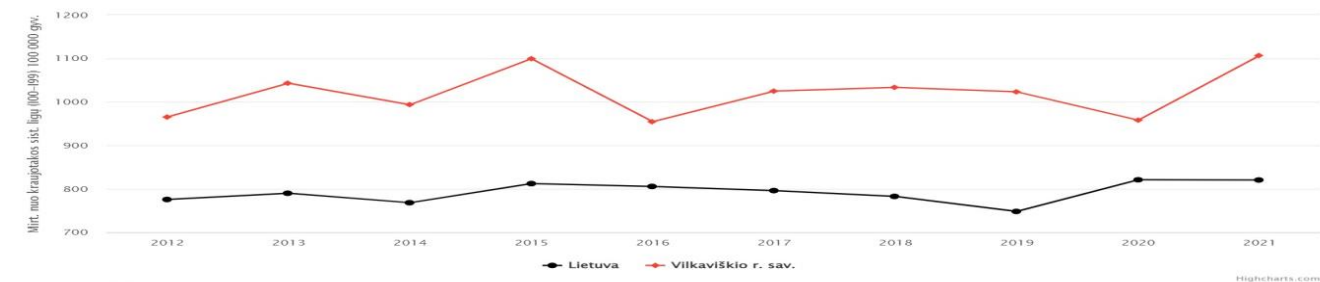

Savivaldybė	Absoliutus sk.	Reikšmė	Apatinis PI	Viršutinis PI
Vilkaviškio r. sav.	389	1 106,5	999,3	1 222,1

9 Pav. Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų 100 000 gyv.

Šaltinis: HI Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

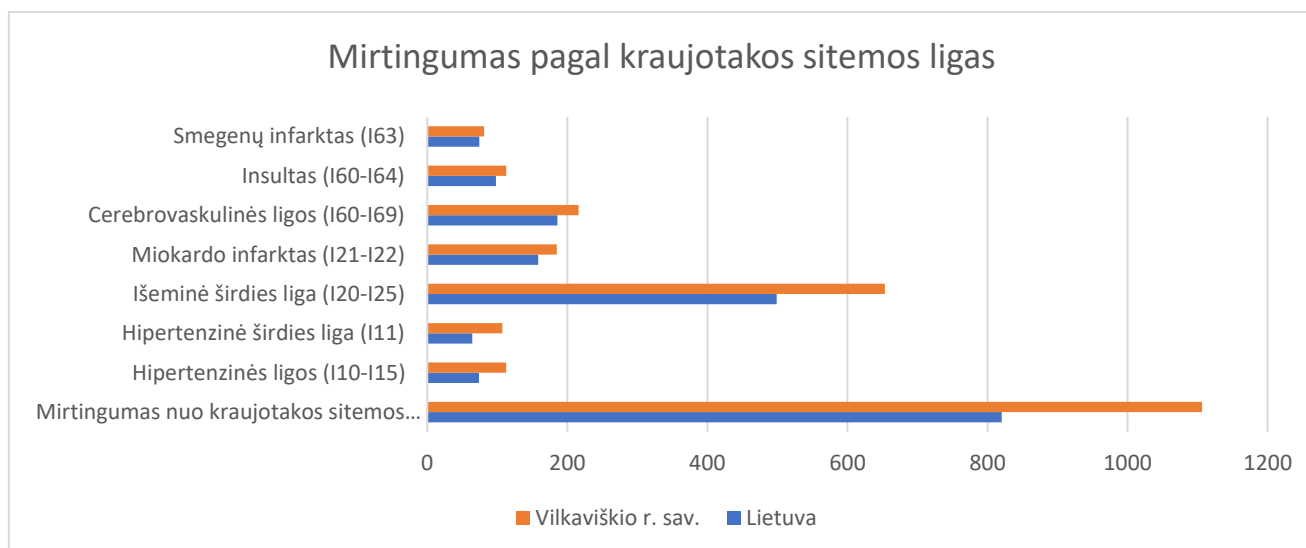
Vertinant mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklį 2012–2021 m. matoma, didžiausias jis buvo 2015 m. (1 099,2 / 100 000 gyv.) ir 2021 m. (1 106,5 / 100 000 gyv.), o mažėjo nuo 2013 m., 2015 m. ir nuo 2019 m. Analizuojant dešimties metų laikotarpį nustatyta, kad šis rodiklis daugiau nei vieną kartą viršijo Lietuvos vidurkį.

Metai	Panašus	Blogiau	Geriau	Kiekis	Reikšmė	Apatinis PI	Viršutinis PI	Kontekstas
2012	●	●		400,0	965,2	872,9	1 064,5	775,5
2013	●	●		424,0	1 042,9	946,0	1 147,0	789,8
2014	●	●		396,0	993,4	898,0	1 096,3	768,1
2015	●	●		429,0	1 099,2	997,6	1 208,3	812,0
2016	●	●		363,0	954,4	858,7	1 057,8	805,5
2017	●	●		377,0	1 024,7	923,9	1 133,6	795,9
2018	●	●		369,0	1 033,3	930,5	1 144,3	782,5
2019	●	●		358,0	1 023,1	919,9	1 134,8	748,0
2020	●	●		330,0	957,9	857,4	1 067,1	820,8
2021	●	●		389,0	1 106,5	999,3	1 222,1	820,3

10 Pav. Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų 2012–2021 m. Vilkauskio r. sav. 100 000 gyv.
Šaltinis: HI Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Analizuojant gyventojų mirtingumą pagal kraujotakos sistemos ligas matoma, kad 2021 m. Vilkauskio r. sav. daugiausia mirčių buvo nuo išeminės širdies ligos (653,4 / 100 000 gyv.). Antroje vietoje buvo mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų (216,0 / 100 000 gyv.), o mažiausias – nuo smegenų infarkto (81,0 / 100 000 gyv.) (11 pav.).

11 Pav. Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų Vilkauskio r. sav., Lietuvoje 2021 m. 100 000 gyv.

Šaltinis: HI Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

IŠVADOS

1. Vilkaviškio rajono savivaldybėje 2021 m. stebimas gyventojų skaičiaus didėjimas. Vidutinis metinis gyventojų skaičius buvo 35 155, moterų gyveno 2 108 daugiau negu vyrų. 2021 m. gimė 284 kūdikiai, mirė 741 žmogus, t. y. 118 gyventojų daugiau nei 2020 m. Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė 2021 m. buvo 70,9 m.

2. 2021 m. Vilkaviškio r. sav. aukštas ilgalaikio nedarbo lygis, socialinės pašalpos gavėjų skaičius beveik dvigubai viršijo Lietuvos vidurkį. 2021 m. paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius sumažėjo (1,8 / 1 000 mot.), lyginant su 2020 m. reikšme.

3. Didžiausias mirtingumas 2021 m. Vilkaviškio r. sav. buvo nuo kraujotakos sistemos ligų (389 atv.), piktybinių navikų (116 atv.) ir nuo cerebrovaskulinių ligų (76 atv.). Stebimas ženklus sergamumo tuberkulioze (A15-A19) padidėjimas, bet sergamumo sumažėjimas II tipo cukriniu diabetu (E11). Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų laikotarpiu dalyvavusi krūties vėžio programoje, bei tikslinės populiacijos dalis %, 3 metų laikotarpiu dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje paskutinių dviejų metų laikotarpyje, nekintanti ir rodiklio reikšmės mažesnės už Lietuvos vidurkį.

4. Vilkaviškio r. sav. mirtingumas nuo išorinių priežasčių užima trečią vietą mirtingumo priežasčių struktūroje. Savivaldybėje nuo šių priežasčių 2021 m. mirė 43 žmonės (122,3 / 100 000 gyv.). Rodiklio reikšmė Lietuvos vidurkį viršijo 1,4 karto.

5. 2021 m. Vilkaviškio r. sav. pateko į savivaldybių grupę, kuriose mirtingumas dėl alkoholio buvo didžiausias – 16 asmenų, rodiklis 1,7 karto didesnis už Lietuvos vidurkį. 2017–2020 m. laikotarpiu pastebima mirtingumo nuo alkoholio didėjimo tendencija tarp moterų. 2021 m. rodiklio reikšmė tarp moterų sumažėjo, lyginat su 2020 m., o vyrų, atvirkščiai – išaugo.

6. 2021 m. Vilkaviškio r. sav. nuo kraujotakos sistemos ligų mirė 389 žmonės (standartizuotas rodiklis 1 022,1 / 100 000 gyv.). Daugiausia mirčių buvo nuo išeminės širdies ligos (653,4 / 100 000 gyv.) ir nuo cerebrovaskulinių ligų (216 / 100 000 gyv.).

REKOMENDACIJOS

Politikos formuotojams.

- Kompleksiškam sveikatinimo priemonių panaudojimui siekti glaudaus bendradarbiavimo ir partnerystės savivaldybėje bei visų partnerių atsakomybės už visuomenės sveikatos rezultatus;
- Visų rodiklių pagerinimui savivaldybės lygiu nustatyti sveikatos priežiūrą ir jos politikos formavimą bei įgyvendinimą ilgalaikiu prioritetu;
- Siekiant sumažinti mirtingumo nuo alkoholio skaičių, rekomenduojama riboti licencijų prekiauti alkoholiu skaičių tam tikroje teritorijoje bei taikyti prevencines priemones, siekiant apsaugoti nuo alkoholio nelegalių pirkimų;
- Užtikrinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą – kokybiškų paslaugų teikimą asmenims, sergantiems širdies ir kraujagyslių ligomis;
- Stiprinti nevyriausybinių organizacijų, bendruomenių bendradarbiavimą, įtraukiant gyventojus į socialinę ir sveikatinimo veiklą.

Specialistams.

- Skatinti gyventojus įsitraukti į sveikatą palaikančios aplinkos kūrimą bendruomenėse ir didinti nepakantumą sveikatą žalojantiems veiksniams;
- didinti priklausomybių nuo psichoaktyvių medžiagų konsultanto, psichologo paslaugų prieinamumą;
- vykdyti ankstyvosios intervencijos programą, kuri skirta jaunuoliams, nereguliariai vartojantiems psichoaktyvias medžiagas;
- Vykdyti papildomą stebėseną dėl sergamumo kraujotakos sistemos ligomis išaiškinimo pirminės asmens sveikatos priežiūros įstaigose;
- Skatinti pirminiame asmens sveikatos priežiūros lygmenyje dirbančius sveikatos priežiūros specialistus (šeimoms gydytojus, bendruomenės slaugytojas, šių įstaigų vadovus) identifikuoti asmenis, turinčius širdies ir kraujagyslių ligų veiksnių ir nukreipti juos dalyvauti širdies ir kraujagyslių ligų bei cukrinio diabeto rizikos grupės asmenų sveikatos stiprinimo programoje.